

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію

Лобачової Тетяни Олександрівни

**«Формування колективних та індивідуальних ідентичностей в умовах кризових явищ (на прикладі чуми Святого Карла у Венеції 1575–1577 рр.)»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 03 «Гуманітарні науки»
зі спеціальності 032 «Історія та археологія»**

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт. Дисертаційне дослідження Тетяни Лобачової присвячене актуальній та міждисциплінарній проблематиці – вивченню трансформацій колективних та індивідуальних ідентичностей в умовах масштабної епідемічної кризи ранньомодерного часу. Авторка обрала предметом дослідження чуму Святого Карла у Венеції 1575–1577 рр., розглядаючи її не лише як медичне чи демографічне явище, а як складний соціокультурний феномен, що вплинув на структури влади, повсякденні практики, моделі поведінки та механізми суспільної самоорганізації.

Актуальність теми дисертації не викликає сумнівів. Дослідження історичного досвіду подолання епідемій набуло особливої значущості після пандемії COVID-19, яка актуалізувала питання суспільної солідарності, державного контролю, кризових практик та трансформації ідентичностей. Авторка переконливо демонструє, що досвід Венеції XVI ст. може бути важливим для осмислення сучасних моделей реагування на кризові явища.

Структура роботи є логічною та послідовною. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку джерел і літератури та додатків. У роботі послідовно розглянуто історіографію та джерельну базу проблеми, соціальні структури й практики періоду епідемії, процеси формування колективних ідентичностей різних соціальних груп, а також індивідуальні стратегії переживання кризи через персональні історії та казуси.

Позитивним аспектом дисертації є ґрунтовне опрацювання історіографії та широкий спектр залучених джерел. Авторка використовує медичні трактати, нормативні документи, праці істориків медицини, матеріали про діяльність магістратів, релігійних братств та карантинних інституцій. Важливим є прагнення поєднати соціальну історію, історію медицини, історію повсякденності та історію ідентичностей у межах одного дослідницького поля.

Безперечною перевагою роботи є її міждисциплінарний характер. Авторка використовує історико-проблемний, історико-типологічний, антропо-соціальний та інші методи дослідження, що дозволило комплексно підійти до аналізу теми. Особливо цінним є акцент на категорії «ідентичності», яка у роботі розглядається як динамічний процес формування соціальних і поведінкових моделей в умовах кризи.

Дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідних тем кафедри археології, етнології та всесвітньої історії факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова №351 «Застосування методів інтелектуальної історії в гуманітарних науках: контекстуальний підхід до вивчення текстів» (номер держреєстрації 0124U000841, термін виконання: 2024–2028 рр.) та відповідає сучасним тенденціям розвитку історичної антропології, історії медицини, історії повсякденності.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження.

Наукова новизна дисертації полягає у спробі комплексного осмислення чуми Святого Карла як чинника трансформації колективних та індивідуальних ідентичностей. Авторка переконливо демонструє роль Венеції як одного з ключових центрів формування карантинних практик та ранніх моделей громадського здоров'я в Європі. Важливим є також поєднання аналізу офіційних структур протидії епідемії з дослідженням культурних репрезентацій чуми та індивідуальних стратегій виживання.

У дисертації вперше в українській історіографії комплексно досліджено вплив чуми Святого Карла на формування моделей колективної поведінки та індивідуальної самоідентифікації венеціанського суспільства раннього Нового

часу. Значну увагу приділено діяльності Magistrato alla Sanità, полі карантинних практик, функціонуванню лазаретів, релігійним практикам та механізмам соціального контролю.

Важливим здобутком роботи є інтеграція підходів історичної антропології, історії емоцій, соціальної історії та історії медицини. Авторка використовує сучасні концепції колективної пам'яті, ідентичності та репрезентацій, що дозволило сформулювати цілісну інтерпретацію епідемії як соціокультурного явища.

Отримані результати мають теоретичне значення для подальшого розвитку історії ідентичностей, історії ранньомодерної Європи та міждисциплінарних гуманітарних досліджень.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Структура дисертації є цілісною та логічно побудованою. Усі розділи взаємопов'язані, а кожний наступний є продовженням попереднього. Авторка послідовно розкриває поставлені завдання та формує аргументовані висновки.

У першому розділі здійснено ґрунтовний аналіз історіографії та джерельної бази дослідження. Важливо, що авторка не обмежується лише оглядом літератури, а проводить критичний аналіз основних підходів до вивчення епідемій, історії медицини та проблем ідентичності.

Другий розділ присвячений аналізу соціальних структур Венеції, практик виживання та репрезентацій чуми. Авторка переконливо демонструє вплив епідемії на повсякденне життя населення, трансформацію моделей поведінки та символічне сприйняття хвороби.

У третьому розділі досліджено процеси формування колективних ідентичностей через діяльність державних інституцій, магістратів охорони здоров'я, торговельних структур, релігійних братств та медичних практик. Значну увагу приділено карантинним заходам, полі Magistrato alla Sanità та механізмам соціальної дисципліни.

Четвертий розділ присвячений індивідуальним ідентичностям та персональним історіям. На основі окремих кейсів авторка реконструює

індивідуальні стратегії адаптації та переживання кризи в умовах страху, ізоляції та соціального контролю.

Висновки дисертації є логічними, аргументованими та відповідають поставленій меті й завданням дослідження.

Відповідність мови, стилю, оформлення дисертації діючим вимогам.

Мова дисертації є грамотною, стиль викладення – академічним та науковим. Авторка коректно використовує історичну та міждисциплінарну термінологію. Текст супроводжується належним науковим апаратом, а посилання та список літератури оформлені відповідно до чинних вимог.

Оформлення дисертації відповідає наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами).

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційного дослідження пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях, а також відображені у наукових публікаціях авторки. Публікації відповідають тематиці дисертації та достатньою мірою репрезентують її основні положення і висновки.

Побажання і рекомендації.

Разом із тим, дисертація містить окремі дискусійні моменти та зауваження, які не знижують її загальної наукової цінності, але можуть бути враховані авторкою у подальших дослідженнях.

1. У роботі помітною є певна описовість окремих фрагментів, особливо в частині огляду історіографії та характеристиці джерельної бази. Подекуди бракує більш чіткої аналітичної проблематизації позицій дослідників.

2. Дисертація значною мірою спирається на опубліковані джерела та наукову літературу, тоді як залучення архівних матеріалів могло б посилити оригінальність дослідження та розширити джерельну основу роботи. Авторка сама зазначає обмеженість доступу до італійських архівів.

3. У деяких підрозділах відчувається нерівномірність між аналізом колективних та індивідуальних ідентичностей: колективний вимір досліджений більш системно, тоді як персональні кейси іноді мають ілюстративний характер.

4. Подекуди трапляються стилістичні та термінологічні повтори, що є типовими для дисертаційних досліджень великого обсягу та не впливають на загальне позитивне враження від роботи.

Зазначені рекомендації та побажання мають дискусійний характер і не знижують високого наукового рівня дисертаційного дослідження.

Кількість наукових публікацій, повнота опублікованих результатів та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих та зарахованих за темою дисертації.

Отримані результати роботи були опубліковані у 4 публікаціях в наукових фахових виданнях України, які входять до категорії Б.

Результати перевірки на академічний плагіат.

Дисертаційна робота пройшла перевірку автоматизованою системою пошуку ознак плагіату Strikeplagiarism.com. Результати перевірки засвідчили високий рівень оригінальності тексту - 93,43 %, при загальному показнику текстових збігів 6,57 %.

Згідно висновку комісії з етики та академічної доброчесності, виявлені текстові збіги мають переважно технічний, термінологічний та цитатний характер, не стосуються наукової новизни, авторських висновків чи результатів дослідження та не є порушенням принципів академічної доброчесності.

Висновок щодо дисертаційної роботи.

На основі зазначеного вважаємо, що дисертаційна робота Лобачової Тетяни Олександрівни «Формування колективних та індивідуальних ідентичностей в умовах кризових явищ (на прикладі чуми Святого Карла у Венеції 1575–1577 рр.)», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є самостійним, завершеним, оригінальним науковим дослідженням, містить обґрунтовані та достовірні наукові результати і висновки, за своїм науковим рівнем, теоретичним та практичним значенням відповідає вимогам, що передбачені наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами), а також постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами) та

№ 502 від 19.05.2023 року, а її авторка Лобачова Тетяна Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Рецензент

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри археології, етнології та всесвітньої історії
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова

Наталія ПЕТРОВА

05.08.26

*Підписе к. істр. н., доцента
Наталії Петрові завірію.
Проректор у М. М. Мечникова*

